

Zalig de armen van geest

Preek over Mattheus 5:3

Te lezen: Jesaja 57:14-19 en Mattheus 5:1-12
Zuilen, 16 februari 1975

Dit is de vijfde achtereenvolgende preek over de zaligsprekingen. Na vier preken gaat het pas de vijfde keer over de eerste zaligspreking. Ik heb met opzet voor deze merkwaardige volgorde gekozen. De titel van een boek kun je dikwijls pas begrijpen wanneer je het boek zelf gelezen hebt. De eerste zaligspreking is zo iets als de titel boven de volgende zaligsprekingen. 'Zalig de armen van geest, want hunner is het Koninkrijk der hemelen'. Het Nederlands Bijbelgenootschap had deze woorden van Jezus eigenlijk dik moeten afdrukken, zoals de kop boven een krantenartikel. Of zoals de titel van een boek op het omslag. 'Zalig de armen van geest, want hunner is het Koninkrijk der hemelen'. Dit is de samenvattende kop boven alle volgende zaligsprekingen. Wanneer je alleen de titel van deze toespraak van Jezus leest, kun je eindeloos aan het fantaseren gaan. Armen van geest.... Wie zouden dat zijn?

Ik ontmoette eens iemand, die meende dat de eerste zaligspreking een speciale belofte van Jezus was voor de geestelijk gehandicapten. Jezus heeft zeker de geestelijk gehandicapte mensen lief, zoals Hij alle mensen liefheeft, geestelijk gehandicapt of geestelijk niet gehandicapt: Jezus wil allen in liefde geestelijk volwaardig maken. Maar nergens in de evangeliën blijkt iets van een speciale handelwijze van Jezus met, of van een speciale belofte van Jezus voor geestelijk gehandicapten.

U kent wellicht dat flauwe grapje van de schoolmeester die Jantje een slecht kerstrapport moest uitreiken: 'Alsjeblieft Jantje, blijf goed je best doen. En bedenk maar: Zalig zijn de armen van geest'. U voelt direct dat er iets niet klopt in dit gebruik van Jezus' woorden. Stel je voor dat Jantje zó zijn best doet, dat hij met Pasen een goed rapport aan zijn ouders kan laten zien. Zou Jantje dan minder zalig zijn? Ik denk juist zaliger! Nee, de armen van geest zijn niet de kinderen die op school niet mee kunnen komen, of de volwassenen die in de maatschappij niet mee kunnen komen.

Zalig de armen van geest... Wat en wie Jezus bedoelt met deze titel wordt pas duidelijk, wanneer Jezus in de zaligsprekingen uitgesproken is. Na vier preken over de zaligsprekingen zijn we beter in staat die eerste, alle daaropvolgende samenvattende zaligspreking te vatten. 'Zalig de armen van geest...' begint Jezus zijn toespraak, en daarna voert Hij die armen van geest één voor één ten tonele: De treurenden. De zachtmoedigen. Degene die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid. De reinen van hart. Deze en nog anderen: stuk voor stuk zijn zij op hun eigen manier 'armen van geest'.

'Zalig zijn de treurenden... Herinnert u zich van enkele zondagen geleden de treurenden? Een ouderpaar dat verdriet heeft over de zoon die Christus willens en wetens verwerpt. Zij hebben altijd voor hun kinderen gebeden. In de opvoeding hebben zij er altijd naar verlangd en er hun best voor gedaan, hun kinderen te laten voelen wat de liefde van Christus is. Maar één zoon vloekt Christus in zijn woorden en in zijn daden. Deze ouders zijn treurenden die Jezus zalig sprak. Treurenden zijn niet mensen die spijt hebben over een miskoop in de uitverkoop. Ook al zeggen ze met een

vinger naar die tegenvallende blouse: 'treurig...' Treurenden zijn niet mensen die ergens over in zitten. Treurenden zijn mensen die verdriet hebben over mensen die Christus afwijzen. Die ouders die treuren over hun zoon die levend dood is, zijn armen van geest. Zij zijn arm.

Wij hebben doorgaans wel wat achter de hand om ons verdriet mee te camoufleren. Een gemaakte glimlach. Een pokerface. Een grapje of een opgewekt verhaal. Mensen die treuren hebben niets achter de hand. Ze zijn armen. Wanneer de naam van die zoon valt, staat de vader niet klaar met een verhaal over de geslaagde maatschappelijke carrière van zijn zoon. En de moeder geurt niet met een foto van het fraaie huis dat haar zoon heeft laten bouwen. Wanneer de naam van die zoon valt, is er alleen het verdriet om het feit dat hij Christus verwerpt. Zij hebben van zichzelf niets om zich mee te troosten of om hun verdriet mee te camoufleren. Zij zijn arm van geest. Als arme bedelaars kunnen zij slechts één ding doen: Hun lege handen naar God uitstrekken. Treurenden zijn mensen die bidden: 'God, ik ben arm van troost, geen mens kan het verdriet wegnemen dat ik heb om mijn kind dat u niet dient. God, kom mij in mijn armoede van troost te hulp. Troost u mij.'

Bent u een treurende? Kent u het verdriet om een familielid, een vriend, een vriendin, die Christus niet aangenomen heeft? Of die van Hem afgedwaald is? We moesten in ons verdriet tegenover God en tegenover elkaar armen van geest durven zijn. Ja, ook tegenover elkaar! Hoe vaak durven zelfs in de gemeente van Jezus Christus ouders in hun verdriet om hun kinderen tegenover elkaar niet armen van geest te zijn! Beginnen ze, zodra de naam van hun Piet valt, te praten over de nieuwe auto van Piet. Mensen, we kunnen niet voorzien welk een zegen, welk een troost wij zouden ontvangen, wanneer we tegenover elkaar treurenden en armen van geest zouden durven te zijn. Wat zou er een zegen op rusten, wanneer straks, tijdens de bidstond van de Bijbelstudie, iemand uit de kring zou zeggen: 'Ik treur over mijn zoon, over mijn neef, over mijn vriend, over mijn vriendin. Ik zou graag willen, dat u met mij voor hem, voor haar bad.' Wat een zegen zou daarop rusten! Jezus zegt: 'Zalig de treurenden die in hun verdriet de armen van geest zijn, want zij zullen vertroost worden.'

'Zalig zijn de zachtmoedigen...' Ook een zachtmoedig mens is een arme van geest. In onze harde maatschappij is een zachtmoedige een arm mens. U weet het wel: wanneer je in conflictsituaties verzeild bent geraakt, komt het eropaan dat je altijd wat achter de hand hebt. U hebt een twist met de buurvrouw. Zij scheldt u uit voor alles wat lelijk is. Maar als zij uitgeraasd is, hebt u nog wat achter de hand: een heel venijnig en kattig laatste woord. Je hebt ruzie met je vriend over een bepaalde kwestie. Hoe jij ook praat, hij is niet voor rede vatbaar. Maar je bent daarmee niet machteloos in die ruzie. Je bent sterker dan hij is. In elke ruzie met hem heb jij nog wat achter de hand. Een gebalde vuist. Pas op of ...!

Een zakenman heeft in dit soort zaken altijd wel wat terug ... Hij zal het hem betaald zetten... Dreigend klinkt zijn stem bij het afscheid: 'u zult binnenkort merken dat ik er nog ben...' Een zachtmoedige heeft in dit soort kwesties niets terug: geen laatste woord. Geen gebalde vuist. Geen represaillemaatregel. Zelfs geen recht waarop hij staat. Een zachtmoedige heeft niets achter de hand. Hij is een arme van geest. De zachtmoedige Jezus was tegenover zijn tegenstander een arme van geest. Tegenover Kajafas in het hogepriesterlijk paleis, tegenover Pilatus, tegenover de soldaten die hem bespotten en Hem kruisigden, had Jezus niets terug. Petrus had een zwaard achter de hand. Maar Jezus zei: 'weg met dat ding'. Hij wilde een arme zijn. Tegenover Kajafas en Pilatus had Jezus op zijn recht kunnen wijzen.

Maar Hij ziet ervan af. Hij wilde een arme zijn. Aan het kruis had Jezus zijn moordenaars kunnen uitschelden, maar Hij wilde zelfs geen woord terug hebben. Hij wilde de volstrekt arme van geest zijn. Op Golgotha is Jezus een arme die zijn hand naar God uitstrekt. Stervend geeft Jezus zichzelf als arme van geest in Gods handen: 'Vader in Uw handen beveel ik mijn geest'. 'Vader Ik ben in deze zoals de arme die het geheel van uw rijkdom moet hebben'. De houding van de gekruisigde Jezus is de houding van een arme bedelaar: De lege, machteloze handen uitgestrekt naar God.

'Zalig zijn de zachtmoedigen'. 'Zalig zijn degenen die in de harde strijd van het leven de armen van geest zijn'. In die onenigheid met uw collega kunt u alleen dan een zachtmoedig mens zijn, wanneer u zichzelf als een arme bedelaar aan Gods genade hebt overgeleverd. Je mag als zondig mens tot God gaan en zeggen: Heer ik kom in eigen kracht niet klaar met het schuldige verleden. Ik slik kalmeringstabletten en ik consulteer een psychiater. Maar ik kom niet klaar met mijn schuld. Ik trek het niet in eigen kracht. Ik ben een arm mens. Ik kom tot u als een bedelaar. Niet alleen in probleem van uw zonde en schuld mag u een arme van geest zijn. Ook in de problemen die u met andere mensen hebt!

Dat is een stukje levenspraktijk geworden geloof. De proef op de som van uw volledige overgave aan God: Wanneer u in een ruzie met een collega of kennis naar God gaat en zegt: 'Hier is mijn recht. En de eer die ik hoog moet houden. En het aanzien bij de mensen dat ik heb. En mijn trots. En mijn geldingsdrang. Ik lever dit alles uit, en word een arme van geest die het van U alleen moet hebben'. Maar waar blijf ik dan in deze wereld? roept iemand in paniek. 'Zalig zul je zijn', zegt Jezus. Zoals God mij na Goede vrijdag de zaligheid van Pasen schonk.' Waar je zult blijven in deze wereld? Je zult de aarde beërven!

'Zalig zijn de reinen van hart'. Ook een reine van hart is een arme van geest. De meeste mensen hebben er wel begrip voor wanneer iemand reinheid en onreinheid door elkaar verkoopt. U hebt deze week in de krant kunnen lezen, dat de Amerikaanse senator Helms moest toegeven, dat hij vorig jaar een senaatscommissie had bedrogen. De volgende dag stond er in de krant, dat dezelfde Helms een actie was begonnen om op de openbare scholen van Amerika het gebed weer ingevoerd te krijgen. Helms wist ongetwijfeld wat hij deed: je kunt onreinheid weer goed maken door iets te doen wat in de ogen van mensen van reinheid getuigt.

Je hebt reinheid nodig om het respect van mensen te winnen en in de hemel te komen. Maar je moet wat onreinheid achter de hand houden om in deze wereld verder te komen. Een rein hart is mooi. Heel mooi! Maar je moet voor noodgevallen wel wat achter de hand houden: Een noodleugen. Een halve waarheid, als de hele je in moeilijkheden brengt. Excuses als: Ik ben ook maar een mens! Maar de omstandigheden waren zo moeilijk! Maar Piet gedroeg zich zo onmogelijk! Een reine van hart heeft niets achter de hand. Hij is een arme. Hij is een arme van geest met een kleine g. Hij is arm aan alle uitvluchten en excuses die de menselijke geest heeft bedacht en goed gevonden.

U bent uitgenodigd op een verjaardagspartij waar de naam van God wordt ontheiligd. Er wordt lol beleefd aan smerige dingen. De gasten vermaken elkaar met moppen over lichamelijk en geestelijk misdeelde medemensen. Als reine van hart bent u daar als een arme van geest. U hebt niets achter de hand in de trant van: Het is het feest van de jarige; dat kan ik moeilijk verstoren met een kritische opmerking. Ik kan er moeilijk iets van zeggen! Ik blijf dan nergens. Ze lachen me uit, en dat kan toch niet de bedoeling zijn.

Een reine van hart is in dit soort situaties hierin arm, dat hij maar één ding weet: Gods eer! Als reine van hart móet u er iets van zeggen. U werpt zich voor de leeuwen. De gesprekken stokken. Na enige verbazing kijkt iedereen u medelijdend aan: wat een zielenpiet! Maar u kunt niet anders dan een arme zielenpiet zijn. In dat gezelschap bent u een weerloze, arme bedelaar. U hebt geen achterdeurtjes om de dans te ontsnappen. U hebt alleen een voordeur. En daardoor vlucht u als een arme bedelaar naar God: 'Helpt u mij het spotten en het lachen te dragen. Het gaat om uw heiligheid. Neemt u deze zaak en neemt u mij als uw kind in uw handen'.

Bent u zo met huid en haar overgegeven aan God? Hoeveel houdt u als christen nog stiekem achter de hand: Op een feestje met collega's? In een twist met kennissen? In het verdriet over uw kinderen? U mag als een arme bedelaar tot God gaan, opdat Hij de volheid van zijn zegen aan u kwijt kan. 'Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het Koninkrijk der hemelen'.

Amen.